

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

«ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ»

ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни

підготовки магістрів

напряму/спеціальність

_____ 01 Освіта, 013 Початкова освіта _____

(шифр і назва напряму, спеціальності)

Розробники програми: кандидат філософських наук, доцент кафедри Маринець Н.В. історії та суспільних дисциплін ЗУІ ім. Ф. Ракоці II.

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки та психології
Протокол № 1 від „28” серпня 2018 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

_____ к. п. н. Маргітич К. Є.

(прізвище та ініціали)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітній рівень		
Освітній рівень	Другий магістерський рівень	
Спеціальність	ПО, Іст., А, Ф. Б, М.	
Кваліфікація	Викладач, вчитель початкової осв.	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова дисципліна	
Загальна кількість годин	90	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	1	1
Лекційні заняття	10 год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття	20 год.	8 год.
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	60 год.	78 год.
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2 год.	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу «Філософія освіти» полягає у тому, щоб у студентів-магістрів розвинути сучасне оволодіння знаннями в галузі філософії освіти; уміння поєднувати фахові знання та методологічну складову філософії освіти; у придбанні умінь наукового аналізу проблематики філософії освіти; у формуванні мотивації до освітньої, дослідницької та інноваційної діяльності.

Завдання курсу «Філософія освіти»:

1. Знайомство з основними теоретичними уявленнями про філософію освіти і оволодіння понятійним і термінологічним апаратом дисципліни;
2. Професійний та інтелектуальний саморозвиток в системі неперервної педагогічної освіти та навчання впродовж життя;
3. Підготовка відповідальних, творчих та активних людей, котрі з одного боку поважають багатоманітність культур, а з іншого - враховують у своїй діяльності стратегічні цілі філософії освіти;
4. Формування у студентів планетарно-космічного світогляду, науково-пошукова діяльність у галузі філософії освіти;
5. Формувати у системі поглядів студентів образ особистості та цивілізації, образ людини майбутнього.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати:

- **міждисциплінарні зв'язки філософії освіти;**
- **питання становлення, розвитку філософії освіти;**
- актуальність нових загальнолюдських цінностей, що потребують формування нового типу особистості, здатної міркувати категоріями космічних масштабів;
- нову класифікацію та відбір предметного змісту знань, які забезпечать інформаційний арсенал особистості, що постійно самовдосконалюється, а також ціннісно-смісловне обґрунтування її діяльності;
- **сучасні наукові досягнення з філософії освіти вітчизняних та зарубіжних науковців;**
- **закономірності зміни типів світогляду та системи цінностей;**
- **значення філософії освіти для фахової діяльності.**

вміти:

- аналізувати наукову літературу, тексти із проблематики філософії освіти та дотичних дисциплін;
- розуміти спрямування та корегування еволюції процесу освіти;

- узагальнювати позиції досліджень науковців, обґрунтовувати та відстоювати власну думку та висновки;
- дотримуватись культури спілкування під час діалогу та дискусії, а також вимог етики;
- розуміти образ "людини майбутнього";
- розуміти перспективи реформування освітньої системи в Україні, що вбачаються в актуалізації гуманістично-культуротворчої філософії освіти;
- покладати нову світоглядну установку, новий тип особистості змінюючи методику виховання та навчання;
- впроваджувати в освіті європейські цінності гуманітарного напрямку.

Дана навчальна дисципліна є теоретичною та практичною основою сукупності знань та вмінь, що формують профіль фахівця в галузі освіти.

Види контролю:

Поточний контроль якості знань студентів здійснюється в усній і письмовій формах: конспектування, добір дидактичних матеріалів, аналіз і реферування науково-методичної й навчальної літератури при виконанні системи самостійних робіт з лекційного курсу; збір матеріалів для виконання самостійної роботи, а також міні-опитування.

Модульний контроль – у вигляді письмових контрольних робіт як результат засвоєння основних тем і розділів у кожному модулі.

Підсумковий контроль – залік у 1-му семестрі.

3. ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

повного терміну денної форми навчання

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ ТА ЇЇ СУТНІСТЬ В ІСТОРИЧНОМУ РОЗВИТКУ ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.

Тема 1. ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ: ЇЇ РОЛЬ ТА МІСЦЕ В СИСТЕМІ ФІЛОСОФСЬКИХ ЗНАНЬ.

„Філософія освіти”, її актуальність. Характеристика поняття „Філософія освіти”. Предмет та завдання дисципліни. Методологічні функції філософії освіти та взаємодія з іншими галузями філософії і гуманітарного знання. Структура філософії освіти. Концепції освіти як складові структури філософії освіти.

Тема 2. ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ОСВІТИ В ІСТОРИЧНОМУ ПРОЦЕСІ.

Питання освіти у Стародавньому світі. Перші школи світової цивілізації. Філософська школа античності її феномен. Філософського педагогічні погляди Сократа, Платона, Демокріта, Арістотеля. Система освіти епохи Відродження. Філософія і розвиток освіти в епоху Нового часу. Теоретична та практична концепція освіти в філософії XIX ст.

Тема 3. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.

Історія розвитку філософії освіти в Україні. Філософія Просвітництва Г.Сковороди. Філософська концепція освіти та її впровадження в практичну освітню діяльність. Сучасні реалії української та зарубіжної освіти. Законодавство України про вищу освіту.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. НАУКОВО-ФІЛОСОФСЬКИЙ СВІТОГЛЯД. ДУХОВНІСТЬ ТА ЦІННОСТІ У СТРУКТУРІ БУТТЯ ОСОБИСТОСТІ.

Тема 4. НАУКОВО-ФІЛОСОФСЬКИЙ СПОСІБ ПІЗНАННЯ БУТТЯ. Актуальність науково-філософського світогляду. Еволюція як науково-філософський спосіб сприйняття дійсності. Синтетична теорія еволюції. Класичний і неklasичний етапи розвитку філософії. Поняття ”еволюція” та „буття” у контексті науково-філософського світогляду.

Тема 5. ДУХОВНІСТЬ ТА ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКІ ЦІННОСТІ БУТТЯ. ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ.

Духовність як складова загальнолюдських цінностей. Роль цінностей у структурі буття особистості. Система освіти як транслятор ціннісно-нормативної моделі буття. Концепція розвитку особистості у вченні В.О. Сухомлинського. Зародження і трансформація ідеї університету. Основні тенденції розвитку сучасної освіти; університетська освіта в Україні, особливості її розвитку. Концепція глобальної освіти та її складові. Суперечності та проблеми розвитку сучасної освіти.

4. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Філософія освіти: її роль та місце в системі філософських знань	2
2.	Тема 2. Філософське розуміння сутності освіти в історичному процесі	4
3.	Тема 3. Тенденції розвитку вищої освіти України	4
4.	Тема 4. Науково-філософський спосіб пізнання буття	4
5.	Тема 5. Духовність та загальнолюдські цінності буття. Проблеми і суперечності розвитку сучасного освітнього простору	6
	РАЗОМ	20

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

Скласти словник термінів.

1. Освіта.
2. Виховання.
3. Світогляд.
4. Методологія.
5. Філософія освіти.
6. Об'єкт і предмет філософії освіти.
7. Структура філософії освіти.
8. Філософська школа.
9. Парадигмальний підхід.
10. Філософські ідеї.
11. Філософське вчення.
12. Філософська концепція освіти.

13. Національна ідея виховання.
14. Виховний ідеал.
15. Національна доктрина розвитку освіти.
16. Філософська концепція гуманістів.
17. Філософська концепція матеріалістів.
18. Філософський світогляд.
19. Науковий світогляд.
20. Релігійний світогляд.
21. Міфологічний світогляд.
22. Теорія еволюція.
23. Поняття буття.
24. Криза в освіті.
25. Університет.
26. Інтелект.
27. Інформація.
28. Принципи організації університетської освіти.
29. Дослідницький університет.
30. Культура.
31. Глобалізація.
32. Глобальна освіта.
34. Поняття духовності.
35. Цінності освіти.
36. Освіченість.
37. Канони освіченості.
38. Безперервна освіта.
39. Освітня парадигма.
40. Суперечності сучасної освіти.
41. Криза в освіті.
42. Освітні стандарти.
43. Глобалізація в освіті.
43. Індустріальне суспільство.
44. Інформаційне суспільство.

6. Методи навчання

Словесні: лекція (інформаційна, проблема, з елементами бесіди, з розбором конкретних ситуацій), навчальна дискусія.

Наочні: спостереження, ілюстрування.

Практичні: вправи різних типів, ситуативне моделювання.

Репродуктивні: відтворення.

Методи за логікою руху змісту навчального матеріалу: дедуктивні, індуктивні, конкретизація.

Методи стимулювання та мотивації навчання: дискусії, аналіз виробничих ситуацій, імітаційні вправи, рольове та ігрове моделювання.

7. Форми контролю

Навчальні досягнення студентів перевіряються з використанням поточного і підсумкового контролю.

Опитування. Усний (письмовий) індивідуальний і фронтальний контроль. Виконання практичних завдань. Тестування. Виконання комплексних контрольних робіт. Взаємоконтроль.

У кінці кожного модуля проводяться модульні контрольні роботи.

У кінці семестру студенти пишуть підсумкову контрольну роботу (залік, іспит).

8. Бали, які отримують студенти

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90 – 100	A	Відмінно	зараховано
82 – 89	B	Добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	Задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота

Основними завданнями самостійної роботи слухачів є підготовка і виконання поточних навчальних завдань, а також самостійне вивчення окремих питань дисципліни.

№ з/п	Назва теми
1	Філософія освіти як навчальна дисципліна. Філософія в системі науки, освіти, культури.
2	Освіта і духовне становлення людини.
3	Еволюція освіти.
4	Актуальність науково-філософського способу сприйняття дійсності як основи формування планетарно-космічного типу особистості.
5	Філософсько-педагогічні проблеми теорії та практики індивідуалізації процесу навчання та виховання.
6	Суть науково-філософського способу взаємодії людини з навколишнім матеріальним світом.
7	“Золоте правило моралі” та його актуальність у сучасному способі життя.
8	Ціннісно-нормативна специфіка української культури.
9	Філософія та освіта як основа інтелектуального і духовного розвитку особистості в сучасних умовах.
10	Освіта України в контексті процесів глобалізації.
11	Філософська методологія сучасної освіти.

Індивідуальні завдання

Теми рефератів

1. Реферативний виклад праці А.Запісоцького. Освіта: філософія, культурологія, політика.
2. Формування планетарно-космічного типу особистості: основні етапи.
3. Антон Макаренко: примус як необхідний аспект системи освіти і виховання.
4. Філософія освіти крізь призму творчості Василя Сухомлинського.

5. Навчання і виховання в буддійській філософській традиції.
6. Філософія та освіта у філософських школах Стародавньої Греції.
7. Християнська філософія й освіта періоду патристики.
8. Християнська філософія й освіта періоду схоластики.
9. Філософія освіти епохи Відродження.
10. Філософія освіти І. Канта.
11. Філософсько-педагогічні погляди Г. Гегеля.
12. Особливості освіти в часи українського бароко.
13. Специфіка системи організації та навчання в Києво-Могилянській академії.
14. Педагогічна система А. Макаренка: основні характеристики.
15. Педагогічна система В. Сухомлинського: основні положення та характеристика.
16. Проблеми впровадження Болонського процесу в Україні.
17. Поняття “Життєвий порив” у концепції філософії життя Анрі Бергсона.
18. Роль українських учених в становленні синтетичної теорії еволюції.
19. Сучасні природничо-наукові концепції структури матерії.
20. Фундаментальні закони, які покладено в основу існування світу.
21. Науково-філософське поняття світу і креаціонізм: основні характеристики та перспективи розвитку.
22. Які, окрім духовності, інтегруючі сили об'єднують індивідуальності в суспільство?
23. Ціннісно-нормативна специфіка української культури.
24. Загальні риси і відмінності духовного розвитку російського та українського народів.
25. Три світоглядні питання І. Канта і їх актуальність в сучасному бутті.
26. “Золоте правило моралі” та його актуальність у сучасному способі життя.
27. Освітні стандарти і парадигма особистісно-орієнтованої освіти.
28. Сучасна система освіти.
29. Автономія університету.
30. Концепція безперервної освіти.
31. Формування системи освіти індустріального суспільства.
32. Основні суперечності сучасної освіти.
33. Освіта як сфера послуг.
34. Філософські засади Національної доктрини розвитку освіти.

10. Рекомендована література

ОСНОВНА:

1. Американська філософія освіти очима українських досвідників: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, (22 грудня 2005 р.). – Полтава: ПОІППО, 2005. – 281 с.
2. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту / В. П. Андрущенко– К., 2004.
3. Бичко А. Національні аспекти філософської освіти в Україні / Ада Бичко // Філософія освіти: Науковий часопис. –2005. – № 1. – С.210-229.

4. Болонський процес: перспективи і розвиток у контексті приєднання України до європейського простору вищої освіти// Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. – К., 2004.
5. Болонський процес у фактах і документах (Сорбона-Болонья- Саламанка-Прага-Берлін). – Тернопіль, 2003.
6. Горський В. С. Історія української філософії: Навчальний посібник / В. С. Горський – К.: Наукова думка, 2001. – 375с.
7. Горбунова Л. Транскультурна освітня стратегія в контексті викликів глобалізації// Філософія освіти.-2014.
8. Клепко С. Ф. Філософія освіти в європейському контексті / С.Ф. Клепко – Полтава: ПОІППО, 2006. – 328 с.
9. Клепко С. Ф. Конспекти з філософії освіти / С. Ф. Клепко – Полтава: ПОІППО, 2007. - 424 с.
10. Коменский Я., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И. Г. Педагогическое наследие. – М.: Педагогика, 1989. – 416 с.
11. Микешина Л. А. Філософія познання. Полемические главы / Л. А. Микешина – М.: Прогресс-Традиция, 2002. – 624 с.
12. Модернізація системи вищої освіти: соціальна цінність і вартість для України: Мон. – К.: Педагогічна думка, 2007.– 257 с.
13. Сухова Н. М. Становлення методологічних засад філософії освіти як пріоритетної галузі гуманітарного знання: дис. ... кандидата філос. наук / Н. М. Сухова – К., 2001.
14. Кашуба М. Григорій Сковорода в контексті доби Просвітництва / Марія Кашуба // Григорій Сковорода – джерело духовної величі і сучасність. – Тернопіль, 2007. – С. 6-13.
15. Конституція України: гарант захисту прав людини [авт. Тексту М. Ф. Степко, Я. Я. Болубаш та ін.]. – К.: Знання, 2006. – 22с. – (Рекомендації... першої лекції).
16. Лозко Г. Українське народознавство / Галина Лозко – К., 1995. – 367 с.
17. Лутай В.С. Філософія сучасної освіти.-К., 1996.
18. Лутай В. Про стан розробки концептуальних засад філософії освіти в Україні та їх впровадження в педагогічну практику / В. Лутай // Філософія освіти: Науковий часопис. – 2005. – №1. – С.30-36.
19. Микитась В. Давньо-українські студенти і професори / Василь Микитась – К., 1994. – 288с.
20. Михальченко М. Філософія освіти і соціокультурна теорія / Михальченко М. // Філософія освіти: Науковий часопис. – 2005. – №1. – С. 38-50.
21. Ніколаєнко С. Вищій школі державну турботу / Ніколаєнко С. // Дзеркало тижня. – 29.01.2005.
22. Нічик В. М. Києво-Могилянська академія і німецька культура / В. М. Нічик – К.: Український центр духовної культури, 2001.
23. Українські гуманісти епохи Відродження: Антологія: у 2 ч. / [відп. ред. В. М. Нічик]. – Ч.2. – К.: Наукова думка “Основи”, 1995.
24. Федів Ю. О. Історія української філософії / Федів Ю. О., Мозгова Н. Г. – К.: Україна, 2001. – 510с.
25. Філософія освіти: навчальний посібник / [за заг. Редакцією В. Андрущенка]. – К.: Вид-во НПУ імені Н.П. Драгоманова, 2009. – 328 с.

26. Черепанова С. А. Людина культури у творчому синтезі філософії освіти та мистецтва: перспективи ХХІ століття / С. А. Черепанова // Гуманітарні науки. – К., 2001. – С.: 34-52.

27. Черепанова С. А. Філософія родознавства / С. А. Черепанова – Київ: Т-во “Знання”, КОО, 2008. – 460 с. – (Навчальний посібник).

ДОПОМІЖНА

1. Григорій Сковорода. Повне зібрання творів: [у 2 т.] /Григорій Сковорода – К., 1973.

2. Запесоцкий А. С. Образование: философия, культурология, политика / А. С. Запесоцкий – М.: Наука, 2002. – 456 с.

3. Рассел Б. История западной философии / Бертран Рассел – К.: Основи, 1995. – 759с.

4. Сухомлинский В. А. О воспитании / Сухомлинский В. А.; [сост. и авт. вступит. очерков С. Соловейчик]. – М.: Политиздат, 1985. – 270 с. – (– 5-е изд).

5. Три століття безперервного освітнього процесу в Переяславі // Початкова школа. – 2001. – №12. – 1с.

6. Коменский Я., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И. Г. Педагогическое наследие. – М.: Педагогика, 1989. – 416 с.

7. Левківський М. В. Історія педагогіки / М. В. Левківський – К., 2003. – 360 с.

8. Макаренко А. Педагогическая поэма. Роман / Антон Макаренко – К.: ”Веселка”, 1986. – 604с.

9. Платон. Диалоги / Платон. – М.: Фолио, 2001. – 383 с.

10. Філософія: Навчальний посібник / [наук. ред. І. Ф. Надольний] – К.: Вікар, 1999. – 622с.

11. Хамітов Н. В. Історія філософії: Проблема людини / Хамітов Н. В., Гармаш Л., Крилова С. – К.: Наукова думка, 2000.– 272с.

13. Дарвин Ч. Происхождение видов путем естественного отбора: Кн. для учителя // Коммент А. В. Яблокова, Б. М. Медникова. – М.: Просвещение, 1986. – 383 с.

Інформаційні ресурси

1. www.osvita.org.ua/referat/psychology/3933

2. www.ebk.net.ua/Book/psychology/vinoslavska_psihologiya/part1/1303.htm

3. pidruchniki.ws/19240701/psihologiya/matematichni_metodi_psihologiya_produktnist_zastosuvannya_window.edu.ru/library/pdf2txt/026/41026/18331

4. <http://psystat.at.ua>

5. http://www.nbul.gov.ua/portal/soc_gum/pspl/2012_16/13-23.pdf

6. http://www.nbul.gov.ua/portal/soc_gum/pspl/2012_15/780-792.pdf

7. <http://dic.academic.ru/dic.nsf/enwiki/15345>

Інтернет, презентації, першоджерела.